

Suburbs as None-Places? The Need for Gathering Places: a Case Study of the Warsaw Suburbs, Poland

Agnieszka Kępkowicz, Dorota Mantey

Suburbia jako nie-
miejsca? Problem
zapotrzebowania
na miejsca spotkań
na przykładzie
suburbii Warszawy

Key words: public space, gathering places, suburbs, non-places, Warsaw

Introduction

Suburbanisation is associated with the spatial expansion of cities, frequently spontaneous and not always planned, which is particularly conspicuous in Central and Eastern European countries undergoing intensive processes of commercialisation, gentrification and suburbanisation [Kotus 2006, Sýkora 2005, Stanilov and Sýkora 2014, Gant et al. 2011]. The process of suburbanisation is linked with the strong tendency of the so-called middle class to move out to the suburbs as having “a home outside the city” becomes an integral part of the lifestyle to which most of the representatives of this social group aspire [Harris 2015, La Greca et al. 2011, Davidson 2013, Pooley and Pooley 2010, Oldrup 2010, Cheshire and Wickes 2012, Fogelson 2005]. This has led to the development of a peculiar myth in public awareness about the suburban paradise offering perfect living conditions, particularly for families with children.

The need for one’s own home in a quiet green area outside of the city is addressed by the property development industry [Kajdanek 2011, Mantey 2011, Beim 2009]. In Poland, spatial planning has been subject to extensive liberalization, resulting in chaotic actions, irrational spatial structures [Zuziak 2005, Springer

2013] and continued transformation of open areas (usually with an agricultural function) into monofunctional residential areas with a considerable proportion of gated communities [Solarek 2005, Chmielewski 2005]. The way suburbanisation has developed in Poland and other countries triggers a number of worrying phenomena. First of all, it strengthens the spatial structure that is not conducive to building social ties and remains a key reason behind the erosion of social capital [Putnam 2000]. The space of the developing suburban districts dominated by residential housing is functionally limited, serving as a mega-bedroom with an inconvenient commute to the nearby metropolis [Miller 2013, Lara 2011]. As a result, common space is reduced to a space of flows [Castells 2007] where there is not enough time, place and, consequently, willingness to build deeper relations. To paraphrase the title of Gehl’s book [1987], the social life of the suburbia is reduced to “life between fences”.

Such a functioning of common space, whose exclusive purpose is fast movement and superficial exchange of information (car traffic, billboards), evokes what Augé [1992] described as a *non-place*. A non-place is a space with specific physical properties such as homogeneous design, dominant presence of “faceless” entities, adaptation to the preferred transport function, superficiality of human relations, prevalence of non-verbal communication and

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, miejsca spotkań, suburbia, nie-miejsca

Wprowadzenie

Suburbanizacja utożsamiana jest z rozrostem przestrzennym miast, często żywiołowym i nie zawsze zaplanowanym, co jest szczególnie widoczne w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (CEE), które przeżywają intensywne procesy komercjalizacji, gentryfikacji i suburbanizacji [Kotus 2006, Sýkora 2005, Stanilov i Sýkora 2014, Gant i in. 2011]. Proces suburbanizacji związany jest z silną tendencją do wyprowadzania się na przedmieścia tzw. klasy średniej, dla której „własny dom pod miastem” staje się nieodłącznym elementem modelu życia, do jakiego aspiruje większość przedstawicieli tej grupy społecznej [Harris 2015, La Greca i in. 2011, Davidson 2013, Pooley i Pooley 2010, Oldrup 2010, Cheshire i Wickes 2012, Fogelson 2005]. W konsekwencji w świadomości społecznej wytworzył się swoisty mit o podmiejskim rajku oferującym idealne warunki zamieszkania, szczególnie dla rodzin z dziećmi.

Potrzebie własnego domu pod miastem w cichej i zielonej okolicy wychodzi naprzeciw rynek deweloperski [Kajdanek 2011, Mantey 2011, Beim 2009]. W warunkach polskich, gdzie planowanie przestrzenne uległo ogromnej liberalizacji, skutkuje to chaotycznością procesu i irracjo-

nalnością układów przestrzennych [Zuziak 2005, Springer 2013] oraz anektowaniem kolejnych terenów otwartych (na ogół o funkcji rolniczej) na monofunkcyjną przestrzeń mieszkaniową, o znaczącym udziale osiedli zamkniętych [Solarek 2005, Chmielewski 2005]. Tak przebiegający proces suburbanizacji zarówno w Polsce, jak i w innych krajach uruchamia szereg niepokojących zjawisk. Przede wszystkim utrwała układ przestrzenny niekorzystny do budowania więzi społecznych, pozostając jedną z głównych przyczyn erozji kapitału społecznego [Putnam 2000]. Przestrzeń nowo powstających osiedli suburbanalnych zdominowanych przez zabudowę mieszkaniową staje się przestrzenią okrojona funkcjonalnie, czyli megasympialnią z niekomfortowym dojazdem do pobliskiej metropolii [Miller 2013, Lara 2011]. W konsekwencji przestrzeń wspólnie użytkowana zostaje zredukowana do przestrzeni przepływów [Castells 2007], w której brakuje czasu, miejsca i w rezultacie chęci na budowanie głębszych kontaktów. Parafrazując tytuł książki Ghela [1987], życie społeczne suburbiów sprowadza się do „życia między płotami”.

Tak funkcjonująca przestrzeń wspólna, służąca wyłącznie szybkiej komunikacji i powierzchownej wymianie informacji (ruch samochodowy, tablice reklamowe), nasuwa skojarzenia z opisywanym przez Auge'a [1992] nie-miejscem (*non-place*). Nie-miejsce to przestrzeń

o określonych cechach fizycznych takich jak: zuniformizowany wystrój, dominująca obecność podmiotów „bez twarzy”, dostosowanie do preferowanej funkcji komunikacyjnej, powierzchowność kontaktów międzyludzkich, dominacja komunikacji bezsłownej oraz skomercjalizowany charakter interakcji [Auge 1992].

Autorki artykułu zauważają, że przestrzeni o cechach nie-miejsca można doszukać się nie tylko na dworcach, lotniskach czy w centrach handlowych, jak pisał o tym Auge [2010], ale także w wielu dzisiejszych suburbiach. Powodem tego może być brak ogólnodostępnych miejsc spotkań.

Biorąc pod uwagę różne podejścia do przestrzeni integracji i nawiązywania kontaktów, autorki artykułu proponują rozumienie miejsca spotkań (*gathering places*) jako przestrzeni skłaniającej do ruchu pieszego i zatrzymywania się, w której zachodzą czynności opcjonalne i społeczne [Ghel 1987], a także rekreacyjne. Miejsca te są dostosowywane do potrzeb społeczności lokalnych [Aleksander 1977]. Atrybutami dobrych miejsc spotkań są: dostępność, funkcjonalność, komfort i wartość społeczna [Madden i in. 2010]. Autorki do miejsc spotkań zaliczają zarówno ogólnodostępne przestrzenie publiczne, przestrzenie klubowe [Kępkowicz i in. 2014], „miejsca trzecie” [Oldenburg 1999, 2000] oraz różnego rodzaju przestrzenie spontanicznie „zawłaszczane” przez

commercialisation of interactions [Augé 1992].

The authors of this article note that spaces with the characteristics of a non-place can be found not only at railway stations, airports or in shopping centres, as Augé wrote [2010], but also in many modern suburbs. This can result from the lack of publicly-accessible gathering places.

Taking into account various approaches to the space of socialising and establishing contacts, the authors suggest defining a gathering place as a space that encourages people to walk and linger, and in which optional and social functions [Ghel 1987] as well as recreational functions occur. These places are adapted to the needs of local communities [Aleksander 1977]. The attributes of good gathering places include accessibility, functionality, comfort and social value [Madden et al. 2010]. According to the authors, gathering places include open public spaces, club spaces [Kępkowicz et al. 2014], "third places" [Oldenburg 1999, 2000] and various kinds of spontaneously "appropriated" by specific groups of users and not easily accessible to other users.

The term *gathering places* is not only defined by scholars but also designers or developers who wish to respond to the needs of their customers. They regard gathering places as "design tasks" and apply this term to a space that facilitates interpersonal relations, entertainment, informal recreation, conversation, i.e. enables

spending free time together, also in the form of "gather and stare" [Stone-Creek Partners 2015].

While referring to the idea of non-places and gathering places, this article puts them in the context of suburbs with the predominant residential function, and answers the following research questions:

1. What kind of places function as suburban gathering places?
2. What are the expectations of residents with regard to the public space of the suburbs: would they want it to be a place of authentic interaction and community integration or perhaps merely a safe and smoothly functioning space of flows?

The objective of this article is to characterise suburbs from the perspective of the residents' need for gathering places and to examine it in connection with the problem of non-places.

The studies were conducted in Józefosław and Julianów, two settlements just outside of Warsaw, where dynamic suburbanisation processes occur, accompanied by all the negative consequences.

The novelty of our approach to the subject lies in relating the development of the built environment to the myth of the suburban paradise and the concept of non-places. Shifting the analysis of the absence of gathering places, until now associated with urban environment, to suburban space having the character of a dormitory town constitutes an

innovation in itself. It also seems that nobody so far has attempted to answer the question whether suburban residents need such places to meet and socialise at all.

Research context

Our study forms part of a broader field of studies on social problems in the suburbs. However, few authors dealing with these topics have focused their attention on the lack of gathering places or the problem of building the potential for the creation of such places in suburban space. On the other hand, the lack of social cohesion and ties between residents has been broadly described [Špačková and Ouředniček 2012]. The problem is aggravated by the dualistic character of suburban communities which are frequently divided into the "locals" and the "new arrivals" [Blandy and Lister 2005]. This division is sometimes reinforced by planners and designers who give priority to the needs of the new residents [Buser and Koch 2014, Rankin and McLean 2014]. New residents moving into suburban space not only bring a middle-class lifestyle with them but also look for a simple life close to nature while enjoying modern amenities without the burden of bourgeois traditions [Oldrup 2010]. Having changed their place of residence, modern suburbanites are often content with the external trappings of social and economic advancement

określone grupy użytkowników i trudno dostępne dla innych.

Termin *gathering places* (miejsca spotkań) definiują też inne niż naukowe środowiska, na przykład środowisko projektantów bądź deweloperów chcących wyjść naprzeciw potrzebom swoim klientów. Miejsca spotkań traktują oni jako „zadania projektowe”, a określają w ten sposób przestrzeń, która umożliwia kontakty międzyludzkie, służy rozrywce, nieformalnej rekreacji, prowadzeniu rozmów, innymi słowy pozwala na niezobowiązujące wspólne spędzanie czasu wolnego, również w formie *gather and stare* [StoneCreek Partners 2015].

Niniejszy artykuł, odnosząc się do koncepcji nie-miejsc oraz miejsc spotkań i jednocześnie osadzając je w kontekście suburbiów zdominowanych przez funkcję mieszkaniową, odpowiada na następujące pytania badawcze:

1. Jakie miejsca pełnią funkcję suburbialnych miejsc spotkań?
2. Jakie są oczekiwania mieszkańców, jeśli chodzi o przestrzeń publiczną suburbiów: czy chcieliby, żeby była ona autentycznym miejscem interakcji i integracji, czy też może jedynie bezpieczną i sprawnie funkcjonującą przestrzenią przepływów?

Celem artykułu jest charakterystyka suburbiów pod kątem zapotrzebowania na miejsca spotkań wśród mieszkańców i odniesienie jej do problemu nie-miejsc.

Jako obszar badań wybrano dwie podwarszawskie miejscowości: Józefosław i Julianów, w których zachodzą dynamiczne procesy suburbanizacji ze wszystkimi jej negatywnymi konsekwencjami.

Nowatorstwo podjętego w artykule tematu polega na odniesieniu sposobu zagospodarowania suburbiów do mitu o podmiejskim rajku i koncepcji nie-miejsc. Nowością jest już samo przeniesienie rozważań nad kwestią braku miejsc spotkań, dotychczas kojarzonych ze środowiskiem miejskim, do przestrzeni suburbanalnej o charakterze „sypialnianym”. Nowym wydaje się również próba odpowiedzi na pytanie, czy mieszkańcy suburbiów w ogóle potrzebują miejsc spotkań i integracji.

Kontekst badawczy

Przeprowadzone badania wpisują się w szerszy nurt rozważań nad społecznymi problemami w suburbiach. Niewielu jednak autorów podejmując tę tematykę, skupia się na kwestii braku miejsc spotkań czy też budowania w przestrzeni suburbanalnej potencjału dla powstawania tego typu miejsc. Szeroko opisywane jest natomiast zagadnienie braku spójności społecznej oraz więzi wśród mieszkańców [Špačková i Ouředníček 2012]. Jest ono wzmacniane przez dualistyczny charakter społeczności suburbiów, którą dzieli się często na ludność napływową i „tutejszą” [Blandy i Lister 2005].

Ten podział bywa utrwalany przez priorytety planistów i projektantów, wysuwających na pierwszy plan potrzeby ludności napływowej [Buser i Koch 2014, Rankin i McLean 2014]. Nowi mieszkańcy decydując się na zamieszkanie w przestrzeni podmiejskiej, przenoszą tu model i styl życia przedstawicieli klasy średniej, ale też szukają prostego życia w pobliżu natury w połączeniu z udogodnieniami cywilizacyjnymi bez obciążenia mieszczańskimi tradycjami [Oldrup 2010]. Decydując się na zmianę miejsca zamieszkania, dzisiejsi *suburbanites* zadowolają się często tylko zewnętrznymi oznakami awansu społeczno-ekonomicznego [Fulong 2010, Pooley i Pooley 2010]. Przypisują oni szczególne znaczenie stronie wizualnej przestrzeni [Raposo 2006], odsuwając na dalszy plan jej wymiar społeczny i funkcjonalny. Skutkuje to spadkiem poziomu zadowolenia z zamieszkiwania w suburbiach [Goldsmith i Jackson 1981], chyba że decyzja o zmianie była podjęta świadomie, a wybór uwzględniał ograniczony dostęp do infrastruktury społecznej i usług w strefie podmiejskiej [Kährlik i in. 2012].

Na specyfikę przestrzeni suburbiów ma wpływ izolacja przybyszów wobec zastanego środowiska zarówno pod względem przestrzennym, jak i społecznym. Przejawem izolacji przestrzennej są *gated communities* (osiedla zamknięte), obecnie główny czynnik w transformacji terenów suburbialnych [Güzey 2014], które mimo krytyki są wciąż powielane

[Fulong 2010, Pooley and Pooley 2010]. They ascribe particular importance to the visual aspect of space [Raposo 2006], pushing the social and functional dimension of space into the background. This results in decreased levels of satisfaction with life in the suburbs [Goldsmith and Jackson 1981] unless the decision to make the move was well thought out and took into account the limited access to social infrastructure and services in the suburban zone [Kährlik et al. 2012].

The unique characteristics of suburban space are determined by the spatial and social isolation of the newcomers from the environment they have entered. Spatial isolation is manifested in gated communities that continue to proliferate despite criticism [Luymes 1997] and constitute the primary factor influencing the transformation of suburban areas [Güzey 2014]. Gated communities develop in response to the need for greater prestige and security [Lara 2011, Le Goix 2005, Tanulku 2012, Bacqué et al. 2014], reflecting the myth of “powerful symbols of security and aesthetics, as well as shared aspirations, values and lifestyle patterns” [Cheshire and Wickes 2012]. Gated communities are a source of various problems concerning social relations. For example, the increasing social inequality and socio-economic segregation [Marcinićzak et al. 2012] leads to social disintegration manifested in the belief, common among residents of gated communities as

well as those living outside of them, about the division into “us and them” [Blandy and Lister 2005]. Gated communities, particularly those in the suburbs, are an example of a club good [Güzey 2014] and club space whose importance is growing in suburban areas [Kępkowicz et al. 2014]. Gated communities contribute to the building of the social capital of the community within the gated estate [Debertin and Goetz 2013], which can impact entities on the outside as well [Tanulku 2012].

In their studies of public space and its influence on interpersonal relations, other authors highlight the self-selection mechanisms through which suburbs are more frequently chosen by people who are less open to contacts with others and to being part of a community [Kim and Kaplan 2004]. This results in isolation, homogeneity, fear of otherness and diversity, more frightening than inspiring, and a distance to people with whom one feels no connection [Senett 1990].

Although the typical suburban lifestyle is conducive to focusing on domestic life, it does not mean the absence of the need to interact and connect with the public realm [Miller 1995].

The lack of access to well-designed public spaces generates all kinds of problems, particularly with regard to social groups such as older children, youths, non-working mothers [England 1993] and pensioners. Monofunctional suburbs frequently

restrict children’s independent mobility because playing in a larger space is a natural form of exploring neighbourhoods for older children [Benwell 2013]. Young people feel bored and trapped in suburban space dominated by privately-owned areas; hence they often “escape” to more attractive places [Sander 2014]. Mothers looking after small children and spending most of the week in suburbs devoid of public spaces frequently experience both social and spatial isolation. Spatial isolation can be understood as the lack of the possibility to freely and safely move around a particular neighbourhood [England 1993, Fagan and Trudeau 2014, Mantey 2011]. Suburbs also create barriers to the mobility of older people both from the physical and social perspective [Zeitler et al. 2012].

Having outlined the social dimension of how suburbs function, let us consider a remedy for these problems. Literature on the subject stresses the importance of social analysis in designing master plans [Röe 2014] and of appropriate planning of suburban space: a shared outdoor space adjoining buildings fosters a greater sense of community [Nasar and Julian 1996]. The establishment of club spaces in the heart of suburban housing estates is a way of enlivening community life; the idea is that such spaces should serve similar functions to a market square or town square [Debertin and Goetz 2013]. The introduction of sports grounds, on the other hand,

[Luymes 1997]. Stanowią one odpowiedź na potrzebę podniesienia prestiżu, bezpieczeństwa i jakości życia [Lara 2011, Le Goix 2005, Tanulku 2012, Bacqué i in. 2014], stając się symbolem piękna, aspiracji i stylu życia [Cheshire i Wickes 2012]. *Gated communities* są źródłem różnorodnych problemów dotyczących relacji społecznych. Jednymi z nich są wzrost nierówności społecznych oraz segregacja społeczno-przestrzenna [Marciniak i in. 2012], które przyczyniają się do dezintegracji społecznej. Wyrażają się przekonaniem o istnieniu podziałów „my i oni”, powszechnym zarówno wśród mieszkańców osiedli zamkniętych, jak i osób spoza osiedli [Blandy i Lister 2005]. Osiedla grodzone – szczególnie te suburbanne – są zatem przykładem dobra klubowego [Güzey 2014] i przestrzeni klubowej, która w strefie podmiejskiej coraz bardziej zyskuje na znaczeniu [Kępkowicz i in. 2014]. Osiedla zamknięte przyczyniają się do budowania kapitału społecznego, ale społeczności wewnątrzosiedlowej [Debertin i Goetz 2013], która może oddziaływać także na podmioty zewnętrzne [Tanulku 2012].

Badając przestrzeń publiczną i jej wpływ na relacje międzyludzkie, inni autorzy zwracają uwagę na mechanizmy samoselekcji, które powodują, że suburbia częściej wybierają ci, którzy są bardziej zamknięci na kontakty z innymi i na wspólnotowość [Kim i Kaplan 2004]. Skutkami tego są izolacja, homogeniczność,

lęk przez odmiernością i różnorodnością, która bardziej przeraża niż stymuluje, oraz dystans wobec ludzi, z którymi nie jest się na co dzień związanym [Senett 1990].

Specyficzny styl życia mieszkańców suburbiów sprzyja koncentrowaniu się na życiu domowym. Nie oznacza to jednak braku potrzeby interakcji i poszukiwania łączności ze sferą publiczną [Miller 1995].

Brak dostępu do dojrzałych przestrzeni publicznych generuje różnorodne problemy, szczególnie w odniesieniu do takich grup społecznych jak dzieci starsze, młodzież, niepracujące matki [England 1993] oraz emeryci. Monofunkcyjne suburbia często ograniczają dziecięcą aktywność (*children's independent mobility, CIM*), ponieważ dla starszych dzieci zabawa w szerszej przestrzeni jest naturalną formą eksploracji sąsiedztwa [Benwell 2013]. Młodzież w warunkach zdominowania przestrzeni suburbiów przez tereny prywatne czuje się znudzona i uwięziona, stąd jej częste „ucieczki” do miejsc bardziej atrakcyjnych [Sander 2014]. Matki opiekujące się małymi dziećmi i przebywające przez większą część tygodnia w suburbiach pozbawionych przestrzeni publicznych zwykle doświadczają zarówno izolacji społecznej, jak i przestrzennej. Przy czym izolację przestrzenną możemy rozumieć jako brak możliwości swobodnego i bezpiecznego przemieszczania się po okolicy [England 1993, Fagan i Trudeau 2014, Mantey 2011]. Suburbia

tworzą także bariery w mobilności ludzi starszych w kontekście fizycznym oraz społecznym [Zeitler i in. 2012].

Tak zarysowany społeczny wymiar funkcjonowania suburbiów wymaga refleksji nad rozwiązaniem problemu. W literaturze podkreśla się wagę analizy społecznej w projektowaniu planów ogólnych (*master plan*) [Röe 2014] i zwraca uwagę na odpowiednie planowanie przestrzeni suburbannej – większe poczucie wspólnotowości jest tam, gdzie budynkom towarzyszy wspólnie użytkowany teren na zewnątrz [Nasar i Julian 1996]. Pomysłem na ożywienie życia społecznego miejscowości suburbannych jest lokalizowanie w centrum osiedli przestrzeni klubowych, które pełniłyby funkcje analogiczne do rynku czy placu centralnego [Debertin i Goetz 2013]. Wprowadzenie terenów sportowych z kolei może być antidotum na różnego rodzaju zagrożenia społeczne związane z młodszymi grupami wiekowymi [Bodin i Robčne 2014]. W rozwoju dzieci ważne jest również umożliwienie im swobodnego penetrowania przyjaznej okolicy [Christensen i Mikkelsen 2013, Stone i in. 2014]. Zwraca się też uwagę na powstawanie nowych strategii dla kobiet polegających na budowaniu środowiska zapobiegającego *social isolation*. Chodzi tu o dogodne drogi pieszce oraz neotradycyjne wzory przestrzenne [Fagan i Trudeau 2014]. Prowadzi się także badania nad przestrzenią *age-friendly*, która

can be an antidote to various social threats related to younger age groups [Bodin and Robčne 2014]. Enabling children to freely explore a friendly neighbourhood is also important for their development [Christensen and Mikkelsen 2013, Stone et al. 2014]. Attention is also drawn to developing new strategies for women based on building an environment that prevents social isolation, such as convenient pedestrian routes and neo-traditional spatial patterns [Fagan and Trudeau 2014]. Studies are also conducted on age-friendly space that would encourage older people to stay active [Zeitler et al. 2012].

Studies on the role of good neighbourly relations and frequent talks with other residents as a factor that strengthens people's relationship with the place where they live are also important from the perspective of this article [Stolle et al. 2008]. The physical factor in the form of attractive places to spend free time, e.g. green areas [Kimpton et al. 2014], is a better predictor of attachment to a place on a smaller scale (flat, building) while the social factor enables a more accurate prediction of attachment to the space of a neighbourhood or district [Lewicka 2010].

Materials and methods

Study area context

Two settlements just outside Warsaw, Józefosław and Julianów,

were chosen for the study as typical examples of suburbanisation in Poland. Given their attractive location (17 km from the centre of the capital, along a major exit road, in the vicinity of a vast forest complex that serves a recreation place for many inhabitants of Warsaw), these settlements became a migration destination already in the early 1990s, which has placed them among the most dynamically developing suburbs of Warsaw. In 1990, the population of Józefosław and Julianów numbered 632 people while in 2014 it was already 9,302 people (based on data from the Town and Community Council of Piaseczno). The rapid growth of the population has influenced the spatial policy conducted by the Piaseczno Council, manifested in efforts to change the character of the settlements, as shown by data on the percentage of building areas in the land-use structure. In Józefosław, in the years 1986–1994, only 14% of the land was designated for building purposes (5% in Julianów) while in 1998, the percentage rose to 100% for both settlements (based on data from the Town and Community Council of Piaseczno).

Due to the mass-scale purchasing of farmland converted into non-agricultural land and building of more and more gated communities not accompanied by public roads, Józefosław has become a space with an exceptionally irrational system of roads for both pedestrian and motor traffic. The road network of these

settlements consists of three main roads, parallel to each other and continuously lined by gated communities, which makes it impossible to build interconnecting roads to make pedestrian and motor traffic more efficient. Pedestrian traffic is made even more difficult by the lack of pavements, which results from the complicated ownership structure¹. In Józefosław, no land has been reserved for open-access garden squares, public squares, parks or sports and recreation grounds except for a small sliver of land adjoining the artificial stream crossing Józefosław.

In Julianów, on the other hand, in the part directly adjoining Józefosław, there is an open estate with terrace and semi-detached houses. Thanks to the fact that the land belongs to a housing cooperative, the architecture of the houses is consistent and the system of inner streets accompanied by pavements is well thought out. However, Julianów also lacks open-access gathering places except for the centrally located green area owned by the cooperative but undeveloped so far. Julianów is adjoined by a vast wasteland frequented by dog owners and participants of informal meetings by illegal bonfires. In Julianów, there is also a social housing estate, additionally accompanied by a neglected grass pitch where only local young people gather.

zachęcałyby ludzi w starszym wieku do aktywności [Zeitler i in. 2012].

Z perspektywy niniejszego artykułu ważne są także badania nad rolą dobrych stosunków sąsiedzkich i częstych rozmów z innymi mieszkańcami jako czynników wzmacniających relacje z miejscem zamieszkania [Stolle i in. 2008]. Czynniki fizyczny w postaci atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego, np. terenów zieleni [Kimpton i in. 2014], jest lepszym predykatorem przywiązania do miejsca w mniejszej skali (mieszkanie, budynek), zaś czynnik społeczny pozwala trafniej przewidzieć przywiązanie do przestrzeni w skali sąsiedztwa czy dzielnicy [Lewicka 2010].

Materiały i metody

Obszar badań

Podwarszawskie miejscowości Józefosław i Julianów zostały wybrane do badania jako typowy przykład suburbanizacji w warunkach polskich. Z racji swojego atrakcyjnego położenia (17 km od centrum stolicy, przy jednej z głównych tras wylotowych, w sąsiedztwie rozległego kompleksu leśnego – miejsca odpoczynku wielu warszawiaków) już na początku lat 90. miejscowości te stały się miejscem docelowym migracji, co uczyniło z nich jednym z najdynamiczniej rozwijających się podwarszawskich przedmieść. W roku 1990 liczba ludności w Jó-

zefosławiu i Julianowie wynosiła 632 osoby, a w 2014 już 9302 (na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno). Gwałtowny wzrost liczby mieszkańców wpłynął na politykę przestrzenną władz gminy, przejawiającą się m.in. w dążeniu do zmiany charakteru miejscowości. Świadczą o tym dane dotyczące udziału terenów budowlanych w strukturze gruntów. W Józefosławiu w latach 1986–1994 jedynie 14% terenu było przeznaczone pod zabudowę (w Julianowie 5%), natomiast w roku 1998 odsetek ten wzrósł do 100% dla obu miejscowości (na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miasta i Gminy Piaseczno).

Józefosław, z powodu masowego wykupywania odrolnionych działek oraz budowania kolejnych osiedli zamkniętych bez towarzyszących im dróg publicznych, stał się przestrzenią o wyjątkowo nieracjonalnym układzie dróg zarówno pieszych, jak i jezdnych. Szkielet układu drogowego miejscowości tworzą trzy główne, równoległe względem siebie ulice szczelnie obudowane osiedlami zamkniętymi. Uniemożliwia to poprowadzenie poprzecznych łączników oraz usprawnienie komunikacji pieszej i samochodowej. Ruch pieszy dodatkowo utrudnia brak chodników, co jest wynikiem skomplikowanej sytuacji własnościowej¹. Na terenie Józefosławia nie zarezerwowano żadnych terenów pod ogólnodostępne skwery, parki, place publiczne czy tereny sportowo-rekreacyjne, nie licząc niewielkiego

skrawka terenu, przylegającego do przepływającego przez Józefosław sztucznego cieku wodnego.

W Julianowie, dla odmiany, w części przylegającej bezpośrednio do Józefosławia znajduje się osiedle otwarte, w zabudowie szeregowej i bliźniaczej. Teren należy do spółdzielni mieszkaniowej, stąd ujednolicona architektura domów oraz przemyślany układ ulic wewnętrznych, którym towarzyszą chodniki. Tu jednak również brakuje ogólnodostępnych miejsc spotkań, nie licząc należącego do spółdzielni terenu zieleni w centrum miejscowości, który jednak jak dotąd pozostaje niezagospodarowany. Julianów sąsiaduje z rozległymi nieużytkami, często odwiedzanymi przez właścicieli psów i amatorów spotkań towarzyskich przy nielegalnie rozpalanych ogniskach. Na terenie Julianowa znajduje się również osiedle budynków komunalnych i socjalnych, wyposażonych dodatkowo w boisko z zaniedbaną trawiastą nawierzchnią – miejsce spotkań lokalnej młodzieży.

Dobór respondentów i zakres danych

Cel sformułowany we wstępie artykułu zrealizowano za pomocą trzech badań ilościowych oraz jakościowych [Babbie 2008, Madden i in. 2010] zrealizowanych w okresie czerwiec–sierpień 2014:

1. Badania ankietowego, które miało na celu zdiagnozować skalę

Table 1. Distribution of the basic characteristics of respondents

	(%)
Sex:	
men	43.6
women	56.4
Age:	
18–25	17.9
26–35	24.8
36–45	24.5
46–55	12.8
56–65	11.1
over 65	8.8
Place of residence (inside or outside a housing estate)	
a gated community with its own public space	44.3
a gated community without its own public space	21.3
outside a gated community	34.5

Source: authors' own materials

Respondent selection and the range of data

The objective formulated in the Introduction was achieved through three surveys, both quantitative and qualitative [Babbie 2008, Madden et al. 2010], conducted between June and August 2014:

1. A questionnaire survey aimed at diagnosing the scale of the phenomenon under study and identifying spatial behaviours and preferences of residents in quantitative terms.
2. In-depth interviews with the residents of Józefosław and Julianów, expanding the information collected in the survey and showing the attitudes characteristic of the individual groups of residents and the motives of the choices made.

3. Site visits focused on how the spaces of both settlements were developed, thanks to which the information obtained from the residents could be confirmed and illustrated.

In the questionnaire survey, the sample numbered 368 persons; 351 completed questionnaires were collected. The acceptable measurement error was set at 5% and the confidence level at 95%.

The respondents were sampled using the random route method. Before the survey, permissions were obtained to enter the grounds of most of the gated communities. Table 1 shows the basic information about the respondents.

The survey questions concerned the perception of the inhabited space, places and frequency of meetings with other residents of the studied

settlements as well as needs with regard to changes in the development of Józefosław and Julianów.

Survey questions:

1. What is your first association when you think about Józefosław/ Julianów?
2. Taking into account the realistic possibility of change in Józefosław and Julianów, what would you like these two settlements to be mainly associated with?
3. From spring to autumn, how often do you spend your free time outside home, in public spaces **close to your home?**
4. Please indicate the places that you visit then.
5. Why do you rarely or never use publicly accessible places close to your home? (*Question asked if a respondent replied that they "rarely" or "never" used publicly accessible spaces close to their home*).
6. How often do you choose the following activities? (*The respondent indicated the frequency of engagement in various forms of leisure activity*).
7. Where do you **usually** meet your acquaintances living close to your neighbourhood?
8. In your opinion, to what extent do Józefosław and Julianów need freely accessible public spaces that could serve as gathering places for all residents, including those who live in gated communities?

badanego zjawiska, zidentyfikować zachowania przestrzenne oraz preferencje mieszkańców w ujęciu ilościowym.

2. Wywiadów pogłębionych z mieszkańcami Józefostawia i Julianowa, dzięki którym uszczegółowiono informacje zebrane podczas badania ankietowego oraz poznano postawy właściwe poszczególnym grupom mieszkańców i motywy podejmowanych wyborów.
3. Wizji lokalnych ukierunkowanych na sposób zagospodarowania przestrzeni obydwu miejscowości, dzięki którym można było potwierdzić i zilustrować informacje przekazane przez mieszkańców.

W przypadku badania ankietowego liczebność próby określono na poziomie 368 osób, przyjmując akceptowany błąd pomiaru na poziomie 5% oraz poziom ufności 95%, z czego udało się zebrać 351 wypełnionych kwestionariuszy.

Ankieterzy dobierali respondentów za pomocą metody *random route*. Przed badaniem uzyskano zgodę na wejście na teren większości osiedli zamkniętych. Podstawowe informacje o respondentach przedstawia tabela 1.

Pytania kwestionariusza dotyczyły percepcji zamieszkiwanej przestrzeni, miejsc i częstotliwości spotkań z innymi mieszkańcami badanych miejscowości oraz potrzeb w zakresie zmian sposobu zagospodarowania Józefostawia i Julianowa.

Pytania kwestionariusza:

Tabela 1. Rozkład podstawowych cech respondentów

	(%)
Płeć:	
mężczyźni	43,6
kobiety	56,4
Wiek:	
18–25 lat	17,9
26–35 lat	24,8
36–45 lat	24,5
46–55 lat	12,8
56–65 lat	11,1
powyżej 65 lat	8,8
Miejsce zamieszkania (osiedle lub poza osiedlem)	
na osiedlu zamkniętym z osiedlową przestrzenią publiczną	44,3
na osiedlu zamkniętym bez osiedlowej przestrzeni publicznej	21,3
poza osiedlem zamkniętym	34,5

Źródło: opracowanie własne

1. Proszę podać pierwsze skojarzenie, jakie przychodzi Panu(i) do głowy, gdy myśli Pan(i) o Józefostawiu / Julianowie.
2. Biorąc pod uwagę realne możliwości zmian na terenie Józefostawia i Julianowa, proszę wskazać, z czym chciał(a)by Pan(i), aby te dwie miejscowości kojarzyły się w pierwszej kolejności.
3. Biorąc pod uwagę okres od wiosny do jesieni, jak często spędza Pan(i) swój wolny czas poza domem, w miejscach ogólnodostępnych **w pobliżu miejsca Pana(i) zamieszkania?**
4. Proszę wymienić miejsca, które Pan(i) wówczas odwiedza.
5. Dlaczego rzadko bądź w ogóle nie korzysta Pan(i) z ogólnodostępnych miejsc w pobliżu miejsca Pana(i) zamieszkania? *(Pytanie zadawane, jeśli respondent odpowiedział, że „rzadko” bądź „w ogóle” nie korzysta z ogólnodostępnych miejsc w pobliżu miejsca zamieszkania).*
6. Jak często wybiera Pan(i) następujące aktywności? *(Respondent określał częstotliwość korzystania z różnych form spędzania czasu wolnego).*
7. Gdzie **na ogół** spotyka się Pan(i) ze znajomymi mieszkającymi w okolicy Pana(i) miejsca zamieszkania?
8. Proszę ocenić, na ile Józefostaw i Julianów potrzebują ogólnodostępnych przestrzeni publicznych, które byłyby miejscem spotkań wszystkich mieszkańców, również tych, którzy mieszkają na osiedlach zamkniętych?
9. Czy korzysta Pan(i) z lokalnych punktów usługowych typu:

9. Do you use local service establishments such as a pizzeria, café, local hairdresser's, gym, fitness centre?
10. If you do, why?
11. Please indicate a maximum of **two** kinds of places that Józefosław and Julianów lack the most.

The questionnaire survey was supplemented with in-depth interviews with the residents of both settlements. The interviewees were selected among four categories of residents, distinguished according to age and family status. A total of 72 interviews were conducted: 15 with younger people who had not established a family yet, 8 with parents of small children, 32 with middle-aged working people, some of whom have older children, and 17 with older people in retirement age, not gainfully employed.

Interview scenario:

1. What is the biggest benefit and the biggest drawback of Józefosław and Julianów as a place to live?
2. Do you use any publicly accessible places in Józefosław or Julianów (**outside the gated community**) where you can take a walk, spend some time, meet or talk to someone? What are they? How often do you use them? Where are they located? Why do you use these particular places?
3. Based on your observations and knowledge, where are the gathering places outside your home where other people of your age, living in the same area as you, can

establish an acquaintance with others, spend their free time and talk?

4. What features of the built environment in Józefosław and Julianów would encourage you to spend more time in a public space outside home (**outside the gated community**)?

Results

The image of Józefosław and Julianów in the eyes of the residents

When asked about the first association they had when thinking about Józefosław and Julianów (an open-ended survey question), the residents most often mentioned the advantages that had led them to choose their particular place of residence, namely calm, tranquility, respite from the capital city (14% of the respondents), greenery, nature, beautiful neighbourhood (9.6%), Kabacki Forest (8.7%). Next, the biggest drawbacks were mentioned. The residents observed that at the time of making the choice, they had underestimated these drawbacks but now they made everyday functioning difficult. These drawbacks included inefficient roads or the lack of roads, lack of pavements and cycling lanes (9.6%), gated communities making it difficult to move around the neighbourhood and aggravating the social

divisions (7.2%), spatial chaos, poor development of space (4.5%).

The responses to this question were confirmed in the interviews that gave an opportunity to learn more about the strengths and weaknesses of both settlements. Here is one of the answers:

The biggest advantage? [laughter]. None. Well, the only good thing is that it's not far from Warsaw. Józefosław has all the advantages of a city and all the disadvantages of a village. There are no advantages but you do not realise it until you move here.

In the interviews, the residents confirmed that the biggest advantages of Józefosław and Julianów included: calm, tranquility, life far from the hustle and bustle of Warsaw (40 mentions); proximity of Warsaw (19); proximity of the forest (12); greenery (7) and safety and absence of social pathology (5). The following disadvantages were mentioned: lack of pavements/cycling lanes/walking paths (29 mentions); inefficient road network/narrow streets/poor condition of road surface/lack of roads (13); traffic jams on the route to Warsaw (13); inefficient bus links (one, usually overcrowded bus to Warsaw) (11); boredom and lack of publicly accessible places to spend free time (10).

All in all, both Warsaw and Piaseczno² are close so if you don't want to stay here, you can go up to the city. Besides it's green and quite peaceful.

pizzeria, kawiarnia, lokalny fryzjer, siłownia/fitness?

10. Jeśli tak, to dlaczego?

11. Proszę wskazać maksymalnie **dwa** rodzaje miejsc, których najbardziej brakuje w Józefostawiu i Julianowie.

Uzupełnieniem badania ankietowego były wywiady pogłębione z mieszkańcami obydwu miejscowości. Ankieterzy dobierali rozmówców spośród przedstawicieli czterech kategorii mieszkańców, wyodrębnionych ze względu na wiek i status rodzinny. Łącznie przeprowadzono 72 wywiady: 15 z osobami młodymi, nieposiadającymi jeszcze rodziny, 8 z rodzicami małych dzieci, 32 z osobami w średnim wieku, pracującymi, z których część posiada starsze dzieci, i 17 z osobami starszymi, w wieku emerytalnym, niepracującymi zawodowo.

Scenariusz wywiadu:

1. Proszę wskazać największą zaletę i wadę Józefostawia i Julianowa jako miejsca zamieszkania.
2. Czy korzysta Pan(i) z jakichkolwiek miejsc ogólnodostępnych (**poza osiedlem zamkniętym**) na terenie Józefostawia lub Julianowa, w których można pospacerować, spędzić czas, kogoś spotkać, porozmawiać? Z jakich? Jak często? Gdzie one się znajdują? Dlaczego z tych?
3. Biorąc pod uwagę Pana(i) obserwacje i wiedzę, proszę powiedzieć, gdzie inne osoby w Pana(i) wieku, mieszkające w tej samej okolicy co Pan(i),

mają swoje miejsca spotkań poza domem, w których nawiązują znajomości, spędzają swój czas wolny, rozmawiają?

4. Jakie elementy zagospodarowania Józefostawia i Julianowa zachęciłyby Pana(ia) do częstszego przebywania poza domem/**poza osiedlem zamkniętym**/ w przestrzeni publicznej?

Wyniki

Wizerunek Józefostawia i Julianowa w opinii mieszkańców

Mieszkańcy zapytani o pierwsze skojarzenie, jakie w ich świadomości wywołują Józefostaw i Julianów (pytanie otwarte kwestionariusza), najczęściej wymieniali atuty, które zadecydowały o wyborze miejsca zamieszkania. Były to: cisza, spokój, odpoczynek od stolicy (14% respondentów), zieleń, przyroda, piękna okolica (9,6%), Las Kabacki (8,7%). W dalszej kolejności wymieniano największe wady. Jak zaznaczali mieszkańcy, w momencie dokonywania wyboru zostały one zbagatelizowane, a teraz utrudniają codzienne funkcjonowanie. Należą do nich: niefunkcjonalne drogi lub ich brak, a także brak chodników i ścieżek rowerowych (9,6%), osiedla zamknięte utrudniające poruszanie się po okolicy i pogłębiające podziały społeczne (7,2%), chaos przestrzen-

ny, bałagan, słabe zagospodarowanie przestrzeni (4,5%).

Odpowiedzi na to pytanie potwierdziły się w wywiadach, które były okazją do dopytania o mocne i słabe strony obydwu miejscowości. Oto jedna z nich:

Największa zaleta? (śmiejch) Brak. No jedynie, że do Warszawy jest blisko. Józefostaw ma wszystkie wady miasta i wszystkie wady wsi. Nie ma żadnych zalet, ale to widać dopiero, jak się człowiek tu sprowadzi.

Mieszkańcy potwierdzili w wywiadach, że największe zalety Józefostawia i Julianowa to: cisza, spokój, życie z dala od warszawskiego zgiełku (40 wskazań); bliskość Warszawy (19); bliskość lasu (12); zieleń (7) i bezpieczeństwo/brak patologii (5). Do wad z kolei zaliczyli: brak chodników/ścieżek rowerowych/spacerowych (29 wskazań); niefunkcjonalny układ drogowy/wąskie ulice/zły stan nawierzchni/brak dróg (13); korki w kierunku Warszawy (13); niewygodną komunikację autobusową (jedno, zwykle zatłoczone połączenie z Warszawą) (11); nudę i brak ogólnodostępnych miejsc spędzania czasu wolnego (10).

W sumie to jest stąd wszędzie blisko: i do Warszawy, i do Piaseczna², więc nawet jak nie chce się tu siedzieć, to można się wybrać do miasta. Poza tym jest zielono i całkiem spokojnie.

Zaletą jest na pewno to, że jest spokojnie. A spokojnie jest dlatego, że

The fact that it's peaceful here is surely an advantage, and it's peaceful because there's nothing here. And this is a disadvantage too.

In the survey questionnaire, the respondents were also asked about what they would like both settlements to be associated with (a close-ended survey question). This time, answers indicated primarily the drawbacks and shortcomings in the spatial development of Józefosław and Julianów. The residents would like these settlements to be associated with a dense network of safe local roads and paths along which one could walk freely (46.7% of the respondents), with a place friendly to families with children (31.7%) and with safety (27.5%). These results were confirmed by the site visit. An observer from the outside is astonished to see mothers pushing prams along streets while cars are speeding by. You can see children roller-skating along the middle of

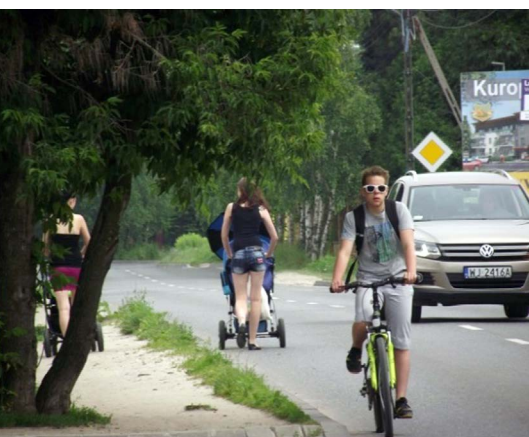

Fig. 1. The way to get around Józefosław (photo by D. Mantey, 2014)

Ryc. 1. Sposób poruszania się po ulicach Józefosławia (fot. D. Mantey, 2014)

the road. It is not uncommon to see people navigating through the uncut road verges as they want to reach the safe space of their yard or flat as soon as possible (Fig. 1).

Places and forms of spending leisure time

From spring to autumn, 65.9% of the residents of both settlements spent their free time at least once a week outside home, in publicly accessible places close to their home. The following were chosen most frequently: the nearby forest (63.7% of the respondents), the local roads and the few footpaths (23.6%), the local shopping centre (10.4%) and local cafés and restaurants (9.9%). Most of the respondents stressed in the interviews that the available places to spend their free time were insufficient and they frequented these places only because of the lack of more interesting alternatives.

All I can do is take a walk in the street, sometimes I walk or cycle to the forest because there is peace and quiet there, and there is nowhere else to cycle.

As many as 20.6% of the respondents spent their free time in publicly accessible places in both settlements less than once a week, and 13.5% did not do it at all. The main reason for this was an insufficient number of such places. It was mentioned by 66.4% of persons who did not use publicly accessible places or used them rarely. They believed that

the existing places were unattractive (31%) and you could generally have a better time outside Józefosław and Julianów (24.8%).

I spend most of my time in Warsaw, that's where I go to school, where I have friends. There's nothing to do here, there are no such places.

I do not use such places because they do not exist. You can't even go out for a walk because there are no pavements.

People my age, with a few exceptions, spend their time outside home at home. (interesting statement – comment by D.M., A.K.).

What is important, 45.2% of those who rarely or never used local shared public spaces admitted that it was also their fault (close-ended survey question). The main reasons were as follows: lack of time (15.9% of the respondents), preference for staying at home or visiting someone (14.2%), no such need (13.3%) or the housing estate offers everything they need (1.8%). Although these people were in minority, they represented an important group of suburbanites who did not build broader relations with co-residents and limited themselves to social milieus not connected with the shared residential space.

The survey questionnaire showed that the inhabitants of Józefosław and Julianów more frequently engaged in activities not conducive to establishing interpersonal contacts. They place more emphasis on physical activity or contact with

nic tu nie ma. No i to jest również wadą.

Respondentów w badaniu ankietowym zapytano też o to, z czym chcieliby, aby obydwie miejscowości się kojarzyły (pytanie zamknięte kwestionariusza). Tym razem na plan pierwszy wysunęły się określenia, które wskazują bezpośrednio na wady i braki w zagospodarowaniu przestrzennym Józefosławia i Julianowa. Mieszkańcy chcieliby, aby miejscowości kojarzyły się z gęstą siecią bezpiecznych dróg i ścieżek lokalnych, którymi można swobodnie spacerować (46,7% badanych), miejscem przyjaznym dla rodzin z dziećmi (31,7%) oraz bezpieczeństwem (27,5%). Wyniki te potwierdziła wizja lokalna. Obserwator z zewnątrz przeciera ze zdumienia oczy, widząc matki z wózkami spacerujące ulicami, którymi w tym samym czasie jeżdżą rozpędzone samochody. W innym miejscu dostrzega się dzieci jeżdżące na rolkach środkiem jezdni. Nierzadko spotyka się też przemysłowych niekoszonymi poboczami ludzi, którzy chcą jak najszybciej znaleźć się w bezpiecznej przestrzeni własnego podwórka bądź mieszkania (ryc. 1).

Miejsca i formy spędzania czasu wolnego

Biorąc pod uwagę okres od wiosny do jesieni, 65,9% mieszkańców obydwu miejscowości przynajmniej raz w tygodniu spędza swój czas wolny w miejscach ogólnodostępnych

w pobliżu miejsca zamieszkania. Najczęściej wybierane są wówczas: okoliczny las (63,7% respondentów), lokalne ulice i nieliczne ciągi spacerowe (23,6%), lokalne centrum handlowe (10,4%) oraz lokalne kawiarnie i restauracje (9,9%). Większość rozmówców podkreślała w wywiadach, że taka oferta miejsc spędzania czasu wolnego jest dla nich niewystarczająca i korzystają z niej, ponieważ w okolicy brakuje bardziej interesujących propozycji.

Tylko tyle, co po ulicy się przejdę, czasami do lasu chodzę i rowerem jeżdżę do lasu, bo jest tam cisza, spokój i nie ma gdzie indziej jeździć rowerem.

Aż 20,6% respondentów spędza swój czas wolny w miejscach ogólnodostępnych na terenie obydwu miejscowości rzadziej niż raz w tygodniu, a 13,5% nie robi tego w ogóle. Powód? Przede wszystkim niewystarczająca liczba takich miejsc. Wspomniało o tym 66,4% osób niekorzystających z miejsc ogólnodostępnych lub korzystających z nich rzadko. Uważają oni, że te istniejące nie należą do atrakcyjnych (31%) i generalnie poza Józefosławiem i Julianowem można lepiej spędzić czas wolny (24,8%).

Większość czasu spędzam w Warszawie, tam chodzę do szkoły, mam znajomych. Tu nie ma co robić, nie ma takich miejsc.

Nie korzystam z takich miejsc, ponieważ ich nie ma. Nawet nie można wyjść na spacer, bo nie ma chodników.

Ludzie w moim wieku czas poza domem z nielicznymi wyjątkami spędzają w domu (ciekawe stwierdzenie – przyp. D.M., A.K.).

Co ważne, 45,2% spośród tych, którzy rzadko lub w ogóle nie korzystają z lokalnych ogólnodostępnych przestrzeni wspólnych, przyznało, że przyczyna tego leży też po ich stronie (pytanie zamknięte). Przede wszystkim nie mają czasu (15,9% respondentów), wolą zostać w domu lub do kogoś pójść (14,2%), nie mają takiej potrzeby (13,3%) lub wszystko, czego potrzebują, oferuje im osiedle (1,8%). Choć osoby te należą do mniejszości, są przedstawicielami ważnej dla suburbiów grupy, która nie buduje szerszych relacji ze współmieszkańcami, ograniczając się często wyłącznie do kręgów towarzyskich, które nie są oparte na wspólnie zamieszkiwanej przestrzeni.

Badanie ankietowe wykazało, że mieszkańcy Józefosławia i Julianowa częściej podejmują aktywności, które nie sprzyjają nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich. Większy nacisk kładą na aktywność fizyczną bądź kontakt z naturą, a nie integrację z innymi mieszkańcami. Jeśli już ktoś spędza swój wolny czas w ogólnodostępnej przestrzeni publicznej, to najczęściej spaceruje, biega lub jeździ na rowerze (ryc. 2). Sytuacji tej sprzyja uboga oferta ogólnodostępnych miejsc spędzania czasu wolnego na terenie obydwu miejscowości. Wśród nich nie ma ani jednego, które zachęcałoby do

Fig. 2. How often do you choose the following activities? (1 – very rarely or never, 2 – rather rarely, 3 – from time to time, 4 – rather often, 5 – very often). Source: authors' own materials

Ryc. 2. Jak często wybiera Pan(i) następujące aktywności? (1 – bardzo rzadko lub w ogóle, 2 – raczej rzadko, 3 – od czasu do czasu, 4 – raczej często, 5 – bardzo często). Źródło: opracowanie własne

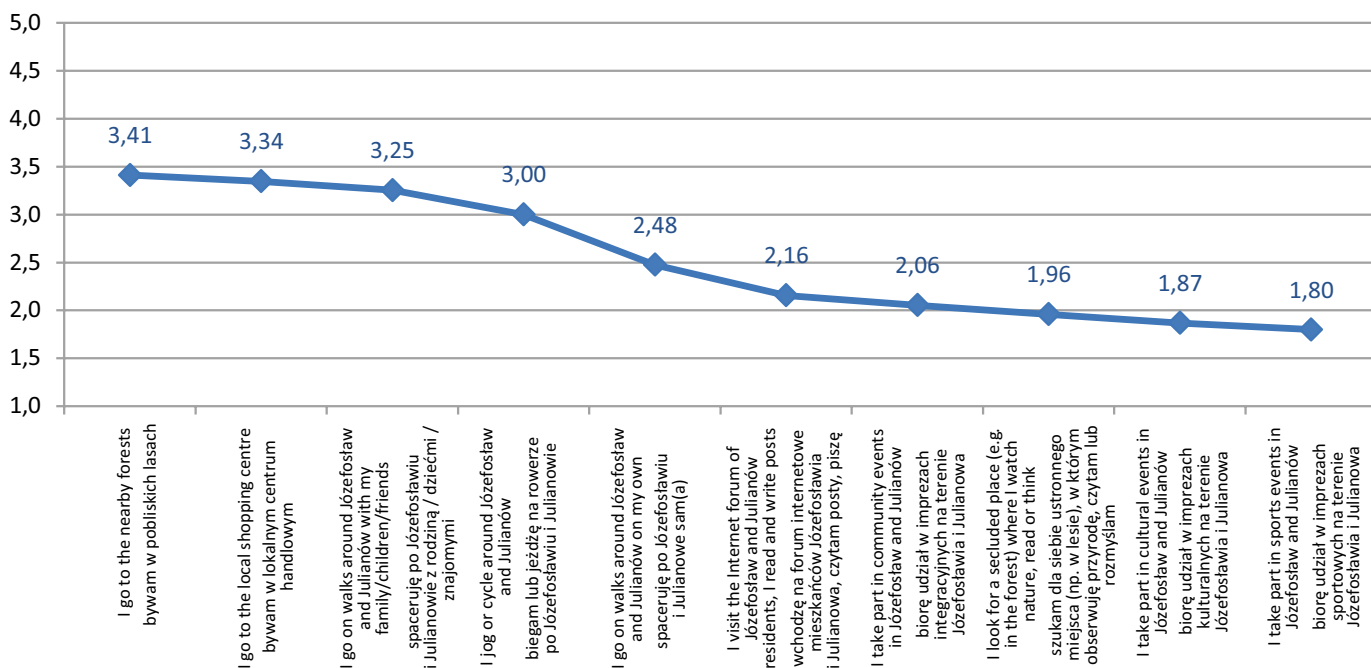

Fig. 3. The only shared-use route for pedestrians and cyclists in Józefosław lacks trees and places to sit (photo by D. Mantey, 2014)

Ryc. 3. Jedyny ciąg pieszo-rowerowy w Józefosławiu, pozbawiony drzew i miejsc do siedzenia (fot. D. Mantey, 2014)

Fig. 4. Unused car park by the church (photo by D. Mantey, 2014)

Ryc. 4. Niewykorzystany parking przy kościele (fot. D. Mantey, 2014)

przebywania w nim częściej niż „od czasu do czasu” (może poza pobliskim lasem).

W trakcie wizji lokalnych potwierdzono, że sposób zagospodarowania obydwu miejscowości utrudnia interakcje międzyludzkie: brak odpowiednio urządzonych ciągów spacerowych (ryc. 3), skwerów, placów zabaw i przede wszystkim ławek, a także wszechobecne parkingi (ryc. 4), które potęgują wrażenie, że przestrzenie publiczne są wyłącznie przestrzeniami przepływu. Najczęściej wybierane spacerunki po lesie również nie wymagają obecności innych ludzi.

Istniejące miejsca spotkań

Połowa respondentów (54,4%) zadeklarowała, że ze znajomymi mieszkającymi w sąsiedztwie spotyka się we własnym lub ich domu, a co piąty (20,5%) – na terenie Józefostawa bądź Julianowa.

Mieszkańcy obydwu miejscowości uznali, że Józefostaw i Julianów potrzebują ogólnodostępnej przestrzeni publicznej, która sprzyja interakcjom międzyludzkim (średnia ocena na skali od -2 do +2 wyniosła 1,5). Są oni zgodni, że Józefostaw i Julianów posiadają bardzo niewiele miejsc spotkań, w których toczyłoby się życie społeczne. Dodatkowo, część z nich to miejsca, które ze spotkaniami raczej się nie kojarzą i z pewnością nie sprzyjają zawieraniu kontaktów (np. las), a pełnią tę funkcję wyłącznie z braku właściwie

ukształtowanej przestrzeni prospołecznych.

W wywiadach poproszono mieszkańców o wskazanie miejsc, w których spotykają się osoby w ich wieku ze znajomymi z tej samej okolicy (tab. 2). Okazało się, że znaczna część mieszkańców na miejsce spotkań wybiera Warszawę, inne okoliczne miasta (Piaseczno, Konstancin-Jeziorna) bądź prywatne domy.

Wywiady dodatkowo ujawniły dość niepokojące zjawisko, a mianowicie istnienie szeregu substytutywnych miejsc spotkań dla młodzieży w miejscach niegościnnych, często odosobnionych i niebezpiecznych (pojedyncze wskazania, które nie znalazły się w tab. 2). Niektórzy rozmówcy przyznali, że młodzi swój wolny czas spędzają nie tylko pod lokalnymi sklepami, na nielicznych ławkach czy na różnego rodzaju murkach, lecz także w opuszczonych domach i betonowych elementach konstrukcyjnych, które są niezabezpieczonymi pozostałościami po budowie, czy w metalowym baraku znajdującym się na prywatnym, ogrodzonym i z pozoru niedostępnym terenie.

Moja młodsza siostra chodzi do gimnazjum i narzeka, że nie mają gdzie posiedzieć. Włóczą się po jakichś melinach, tych opuszczonych domach. Wieczorami to bywa tam trochę strasznie, ale gdzieś trzeba się spotkać.

Jeśli dwa murki betonowe na końcu ulicy Wenus oddzielające je od

żwirowej dróżki można uznać za miejsce ogólnodostępne, to tak, korzystam. Spotykam się tam z kolegą, lubimy sobie tam posiedzieć wieczorami, może dlatego że tu nie ma gdzie indziej miejsc na takie luźne spotkania. Na murkach można przynajmniej posiedzieć.

Wizja lokalna potwierdziła, że mieszkańcy, szczególnie młodzi, spontanicznie adaptują do własnych potrzeb dostępną im przestrzeń, wskutek czego funkcję miejsc spotkań zaczynają pełnić przypadkowe obiekty.

22,2% respondentów (niewyróżniających się w sposób szczególny ani pod względem wieku, ani żadnej innej cechy) przyznało, że z miejsc trzecich typu: pizzeria, kawiarnia, lokalny fryzjer, siłownia/fitness korzysta „często”.

Miejsca, w których mieszkańcy chcieliby się spotykać

Mieszkańcy poproszeni o wybranie dwóch rodzajów miejsc, których najbardziej brakuje w ich miejscowości zamieszkania (pytanie zamknięte kwestionariusza), najczęściej wskazywali na skwery z ławkami (44,1%), ciągi spacerowe (38,7%), tereny sportowo-rekreacyjne (32,1%) oraz lokalne kawiarnie, restauracje, puby (25,8%). O ile ciągi spacerowe w zasadzie trudno uznać za miejsca spotkań (choć zachęcają do wspólnych spacerów i rozmów), to tereny sportowo-rekreacyjne już nieco

Table 2. Gathering places most frequently mentioned by representatives of various groups of residents; the number of mentions is in brackets*

Tabela 2. Najczęściej wskazywane miejsca spotkań przez przedstawicieli różnych grup mieszkańców, w nawiasach podano liczbę wskazań*

Youth Młodzież	Working people, young or middle-aged Osoby pracujące, młode lub w średnim wieku	Parents of small children Rodzice małych dzieci	Older people Osoby starsze
<ul style="list-style-type: none"> • Warsaw or another town in the vicinity (6) • Warszawa lub inne pobliskie miasto (6) • somewhere along the only walking route in Józefosław (5) • wzdłuż jedyne go ciągu spacerowego w Józefosławiu (5) • forest (5) • las (5) 	<ul style="list-style-type: none"> • forest (9) • las (9) • in front of their home, in a home garden, in the housing estate (8) • przed domem, w ogródku przydomowym, na osiedlu (8) • Warsaw (6) • Warszawa (6) • their own or their acquaintances' home (5) • dom (własny lub znajomych) (5) • local food establishment (5) • lokalny punkt gastronomiczny (5) 	<ul style="list-style-type: none"> • small playgrounds, most of which are located in gated communities (4) • minipłace zabaw, z których większość zlokalizowana jest na osiedlach zamkniętych (4) • in the street during a walk (3) • na ulicy w trakcie spaceru (3) 	<ul style="list-style-type: none"> • forest (6) • las (6) • their own or their acquaintances' home (3) • dom (własny lub znajomych) (3) • in front of the church or on the way to church (3) • teren pod kościołem lub droga do kościoła (3) • in the street, on a bench in front of their home (3) • na ulicy, na ławce przed domem (3)

* The table presents only those gathering places there were mentioned by at least 3 persons

Source: authors' own materials

* w tabeli zamieszczono tylko te miejsca spotkań, które wskazały przynajmniej 3 osoby

Źródło: opracowanie własne

nature rather than socialising with other residents. If someone spends their free time in a shared public space at all, they usually walk, jog or cycle (Fig. 2). This situation is perpetuated by the extremely poor selection of open-access places for leisure in both settlements. There is not a single place that would be conducive to visiting it more often than "from time to time" (perhaps with the exception of the nearby forest).

During the site visits, it was confirmed that the built environment in both settlements makes interpersonal relations difficult: the lack of properly designed walking paths (Fig. 3), garden squares, playgrounds and, above all, benches as well as the ubiquitous car parks (Fig. 4) that strengthen the impression that public spaces are merely spaces of flow. The most popular walks in the forest do not require the presence of other people either.

Existing gathering places

Just over half of the respondents (54.4%) declared that they were meeting their acquaintances living in the neighbourhood either at their own or the other person's place and one out of five (20.5%) had meetings somewhere in Józefosław or Julianów.

The inhabitants of Józefosław and Julianów concluded that both settlements needed open-access public space that would foster interpersonal relations (the mean assessment was 1.5 on a scale from -2 to +2). They agreed that Józefosław and Julianów had very few gathering places suitable for socialising. In addition, some of them hardly resembled gathering places and surely were not conducive to establishing contacts (e.g. the forest); they performed the role of gathering places only due to the lack of properly developed community-friendly spaces.

In the interviews, the residents were asked to indicate places where people of their age met their acquaintances living in the same neighbourhood (Tab. 2). It turned out that a considerable part of the residents chose Warsaw, other towns in the vicinity (Piaseczno, Konstancin-Jeziorna) or private homes as gathering places.

The interviews also revealed a rather alarming phenomenon, namely the existence of several substitutive gathering places used by youngsters, located in inhospitable, frequently isolated and dangerous

bardziej sprzyjają kontaktom międzyludzkim, zaś skwery i lokalne punkty gastronomiczne to typowe miejsca nawiązywania i podtrzymywania kontaktów z innymi mieszkańcami.

W trakcie wywiadów mieszkańcy zostali zapytani o elementy zagospodarowania Józefostawia i Julianowa, które skłoniłyby ich do częstszego przebywania w przestrzeni publicznej obydwu miejscowości. Ludzie młodzi zwykle wymieniali obiekty sportowo-rekreacyjne, zaś osoby w średnim wieku i starsze – przede wszystkim chodniki, ciągi spacerowe oraz tereny zieleni urządzonej z miejscami do siedzenia (tab. 3).

Dyskusja i wnioski

We współczesnych suburbiach możemy odnaleźć cechy właściwe dla klasycznych nie-miejsc opisywanych przez Auge'a [1992]: anonimowość, znaczący udział przestrzeni przepływu, powierzchowność kontaktów międzyludzkich. W badanych miejscowościach nie czuje się *genius loci*. W relacjach respondentów na temat Józefostawia i Julianowa nie pojawiają się wzmianki o miejscach znaczących, „magicznych”. Przestrzeń publiczną stanowią przede wszystkim pieszo-jezdne drogi dojazdowe, drogi leśne oraz miejsca trzecie. Respondenci mówią o braku więzi sąsiedzkich i innych kontaktów mających cechy integracji. Interesujące jest to, że jest

to stan preferowany – mieszkańcy wybierają aktywności bez potrzeby nawiązywania kontaktów międzyludzkich (m.in. aktywność fizyczną i kontakt z przyrodą).

U osób pracujących zauważalny jest brak chęci integracji z innymi mieszkańcami, co potwierdzają wcześniejsze badania [Marciniak i in. 2012, Le Goix 2005, Tanulku 2012, Bacqué i in. 2014]. Priorytetem jest tandem „spokój wsi i anonimowość miasta”, ale już dzieci starsze, młodzież, emeryci oraz młode matki [Fagan i Trudeau 2014] wydają się mieć nieco inne potrzeby [Benwell 2013, Christensen i Mikkelsen 2013, Stone i in. 2014, Zeitler i in. 2012].

Funkcję lokalnych miejsc spotkań w badanych suburbiach pełnią przede wszystkim domy i ogrody, a więc miejsca, gdzie następuje selekcja kontaktów interpersonalnych. Niemal równie ważna okazała się przestrzeń spotkań niezobowiązujących, czyli las oraz ciągi spacerowo-rowerowe.

Jedyną grupą, która w sposób spontaniczny kreuje swoje własne miejsca spotkań na terenie suburbium, jest młodzież. Anektuje ona nieformalne przestrzenie umożliwiające liczne afordancje: siedzenie i swobodne rozmawianie w grupie, gry i zabawy, ochronę przed deszczem. Jednak preferowanym sposobem na spędzanie wolnego czasu jest dla nich, jak potwierdzają inne badania, „ucieczka” do miasta [Sander 2014]. Autorki zwróciły uwagę na to, że determinacja młodzieży

w poszukiwaniu własnej przestrzeni prowadzi do zawłaszczania miejsc odosobnionych, często zagrażających bezpieczeństwu. Implikuje to kolejny wniosek: młodzi ludzie nie do końca akceptują zamieszkiwanie na terenie grodzonych osiedli, na posesjach otoczonych płotami, w oddaleniu od miejsc spotkań. Być może rośnie pokolenie, które odwróci się od suburbiów opartych na idei „zamknięcia”. A to oznacza, że tego typu przestrzeń mieszkalną może w przyszłości dotknąć problem dewaluacji.

Suburbia mające cechy nie-miejsc są dobrowolnym wyborem większości mieszkańców Józefostawia i Julianowa. Największe zalety miejsca zamieszkania wymieniane przez mieszkańców to przede wszystkim cisza i las, następnie bliskość stolicy, a w dalszej kolejności bezpieczeństwo. Wymienione czynniki wyboru miejsca zamieszkania potwierdzają inne badania [Mantey 2011, Kajdanek 2011, Beim 2009].

Dopiero po kilku latach dostrzeżone są wady tego wyboru, które dotyczą braków w infrastrukturze komunikacyjnej (bliskość dużego miasta, ale trudno się tam dostać) i społecznej (szkoły, przedszkola itp.) oraz bezpieczeństwa (ogrodzone osiedla, lecz niebezpieczne drogi pieszo-jezdne, bliskość lasu, ale brak bezpiecznych ciągów pieszych i ścieżek rowerowych). Nie wspomina się natomiast o słabych relacjach międzysąsiedzkich i braku przestrzeni integracji.

Table 3. The most frequently mentioned features of the built environment of Józefosław and Julianów that would encourage residents to spend time in the public space; the number of mentions provided in brackets*)

Tabela 3. Najczęściej wskazywane elementy zagospodarowania Józefosławia i Julianowa, które zachęciłyby mieszkańców do częstszego przebywania w przestrzeni publicznej, w nawiasie podano liczbę wskazań*)

Youth Młodzież	Working people, young or middle-aged Osoby pracujące, młode lub w średnim wieku	Parents of small children Rodzice małych dzieci	Older people Osoby starsze
<ul style="list-style-type: none"> • skate park, roller rink (5) • skatepark, rołkowisko (5) • cycling lanes (4) • ścieżki rowerowe (4) • outdoor gym (3) • siłownia plenerowa (3) • sports facility (3) • obiekt sportowy (3) • park with a food establishment (3) • park z punktem gastronomicznym (3) • pavements (3) • chodniki (3) • garden square with seating (3) • skwer z miejscami do siedzenia (3) • pub or bar where you can watch games, drink alcohol (3) • pub lub bar, w którym można by oglądać mecze, napić się alkoholu (3) 	<ul style="list-style-type: none"> • pavements, pedestrian routes (3) • chodniki, ciągi spacerowe (18) • park and designed green areas with benches and walking paths (16) • park i tereny zieleni urządzonej z ławkami i alejkami do spacerowania (16) • just benches (6) • po prostu ławki (6) • cafés, restaurants (4) • kawiarnie, restauracje (4) • cycling lanes (4) • ścieżki rowerowe (4) • playing field (3) • boisko (3) 	<ul style="list-style-type: none"> • playgrounds or one big playground (14) • ogólnie place zabaw albo jeden duży (14) 	<ul style="list-style-type: none"> • pavements, pedestrian routes (9) • chodniki, ciągi spacerowe (9) • park and designed green areas with benches and walking paths (9) • park i tereny zieleni urządzonej z ławkami i alejkami do spacerowania (9) • cafés, restaurants (6) • kawiarnie, restauracje (6) • cycling lanes, including a path to the Kabacki Forest (5) • ścieżki rowerowe, w tym ścieżka do Lasu Kabackiego (5) • just benches (4) • po prostu ławki (4)

* The table presents only those gathering places there were mentioned by at least 3 persons
Source: authors' own materials

* W tabeli zamieszczono tylko te miejsca spotkań, które wskazały przynajmniej 3 osoby
Źródło: opracowanie własne

places (single mentions that were not included in Tab. 2). Some interviewees admitted that young people spent their free time not only by the local

shops, on the few benches or various walls but also in abandoned houses, in non-secured concrete structural elements of a construction site, or

a metal shed in a private fenced-off and seemingly inaccessible property.

My younger sister attends a gymnasium (lower secondary school) and complains about not having a place to hang out. They have these hide-outs, abandoned houses. At night it gets rather spooky there but you gotta meet somewhere.

If two concrete walls at the end of Venus street, separating it from the gravel path, can be called a publicly accessible place, then yes, I use it. I meet my friend there, we like to hang out there in the evenings, perhaps because there is nowhere else to have such casual meetings. At least you can sit on the walls.

The site visit confirmed that the residents, particularly young people, spontaneously adapted the available space to their needs, as a result of which accidental sites began to function as gathering places.

22.2% of the respondents (not distinctive in terms of age or any other characteristic) admitted that they "often" used third places such as: a pizzeria, café, local hairdressers', gym/fitness centre.

Places where residents would like to gather

Asked to choose two kinds of places that they missed most in the locality where they lived (a close-ended survey question), the residents most often mentioned garden squares with benches (44.1%), pedestrian routes (38.7%), sports and recreation areas

Mimo wszystko mieszkańcom zależy na istnieniu autentycznych przestrzeni publicznych. Respondenci deklarowali potrzebę istnienia zróżnicowanych miejsc spotkań. Wielu mieszkańców wymieniło różne formy zieleni urządzonej, ścieżki rowerowe, punkty gastronomiczne. Ludzie młodzi najczęściej wskazywali na obiekty sportowo-rekreacyjne (np. skatepark czy rolowisko), a osoby w średnim wieku i starsze – ciągi spacerowe z ławkami oraz skwery.

Podsumowanie

Artykuł zwraca uwagę na problem zamieszkiwania w monofunkcyjnej przestrzeni pozbawionej miejsc spotkań, z czego ludzie nie zdają sobie sprawy, decydując się na zamieszkanie w suburbiach. Czeka tu na nich przykre niespodzianki dotyczące bezpieczeństwa czy wadliwej sprawności układu komunikacyjnego. Spokój uznany za jedną z istotniejszych zalet okazuje się wynikać z późniejszej największej wady: „spokój, bo nic tu nie ma”.

Sposób zagospodarowania terenu badanych osiedli nie ułatwia mieszkańcom pozytywnych interakcji międzyludzkich nawet na podstawowym poziomie.

Przedstawione tezy są jeszcze jednym głosem w dyskusji podnoszącej problem obywatelskiej niezgody na dopuszczenie do tworzenia ułomnego, niepełnowartościowego środowiska zamieszkania człowieka,

jakim często bywają monofunkcyjne suburbia.

Ujawnione braki są to błędy, których można było uniknąć na etapie planowania przestrzennego. Nie ma bowiem zakazu godziwego gospodarowania przestrzenią suburbiów. Stawianie na rozwiązania kompleksowe mające na względzie dobro wspólne wydaje się być jedynym remedium na deficyt dojrzałych przestrzeni publicznych.

Opracowane przez autorów wnioski staną się podstawą do postawienia kolejnych pytań badawczych. Należy do nich pytanie o siłę społecznego przyzwolenia na zaistniałą sytuację. Opisane preferowane miejsca spotkań mogą posłużyć też jako punkt wyjścia do planowania podstawowych/bazowych przestrzeni publicznych o funkcji miejsc spotkań przeznaczonych dla suburbiów. Warto również rozważyć stworzenie bazy dobrych praktyk w tym zakresie.

Agnieszka Kępkowicz

Zakład Studiów Krajobrazowych i Gospodarki
Przestrzennej
Wydział Agrobiotechnologii
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Dorota Mantey

Zakład Geografii Miast i Organizacji
Przestrzennej
Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Uniwersytet Warszawski

Literatura – Literatura

1. Alexander C., 1977. A Pattern Language. Towns-Buildings-Construction. University Press, Inc, Oxford.

2. Augé M., 2010. Nie-miejsca, wprowadzenie do antropologii hipernowoczesności. PWN.

3. Babbie E., 2008. Podstawy badań społecznych. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

4. Bacqué M.H., Charmes E., Vermeersch S., 2014. The middle class 'at home among the poor'. How social mix is lived in Parisian suburbs: Between local attachment and metropolitan practices. International Journal of Urban and Regional Research, 38 (4): 1211–1233.

5. Beim M., 2009. Modelowanie procesu suburbanizacji w aglomeracji poznańskiej. Wydawnictwo Naukowe Bogucki, Poznań.

6. Blandy S., Lister D., 2005. Gated communities: (ne)gating community development? Housing Studies 20, (2), 287–301.

7. Bodin D., Robčrne L., 2014. Sport to the rescue of the suburbs: sport to educate? Sport to reassure? When politicians respond to the signs of disturbance of law and order. The International Journal of the History of Sport, 31 (16), 1993–2012.

8. Benwell M.C., 2013. Rethinking conceptualisations of adult-imposed restriction and children's experiences of autonomy in outdoor space. Children's Geographies, 11 (1), 28–43.

9. Buser M., Koch C., 2014. Tales of the suburbs? The social sustainability agenda in Sweden through literary accounts. Sustainability, 6 (2), 913–934.

10. Castells M., 2007. Społeczeństwo sieci. PWN Warszawa.

11. Cheshire L., Wickes R., 2012. Crime talk in the suburbs: symbolic representations of status and security on a master planned estate. Housing Studies, 27 (8), 1162–1181.

12. Chmielewski J.M., 2005. Problemy rozpraszania się zabudowy na obszarze

(32.1%) and local cafés, restaurants, pubs (25.8%). While pedestrian routes can hardly be regarded as gathering places (although they are conducive to joint walks and talks), sports and recreation areas are a bit more conducive to interpersonal relations while garden squares and local food establishments are typical places where relations with other residents can be established and maintained.

During the interviews, the residents were asked about the features of the built environment of Józefosław and Julianów that would encourage them to spend time in the public space of both settlements more frequently. Young people usually mentioned sports and recreation facilities while middle-aged and older people typically mentioned pavements, pedestrian routes and designed green areas with seating (Tab. 3).

Discussion and conclusions

In contemporary suburbs, we can find features characteristic of classical non-places described by Augé (1992): anonymity, considerable share of the space of flows, superficiality of interpersonal relations. No *genius loci* can be felt in the settlements under study. In the respondents' answers about Józefosław and Julianów, no significant "magical" places are mentioned. The public space is primarily comprised of access roads shared by cars and pedes-

trians, forest lanes and third places. The respondents mention the lack of neighbourly relations and other relations typical of an integrated community. It is interesting that this state of affairs is preferred: the residents choose activities that do not require establishing interpersonal relations (e.g. physical activity and contact with nature).

In working people, one can observe an unwillingness to socialise with other residents, which was confirmed by earlier studies [Marcinićzak et al. 2012, Le Goix 2005, Tanulku 2012, Bacqué et al. 2014]. The "tranquillity of the countryside and anonymity of the city" are the priority although older children, youth, retired persons and young mothers [Fagan and Trudeau 2014] seem to have slightly different needs [Benwell 2013, Christensen and Mikkelsen 2013, Stone et al. 2014, Zeitler et al. 2012].

The function of local gathering places in the suburbs under study is filled primarily by homes and gardens, i.e. places where interpersonal contacts are carefully selected. The space of informal gatherings, i.e. the forest and shared routes for pedestrians and cyclists, turned out to be almost equally important.

Youth is the only group that spontaneously creates their own gathering places in the suburbs. Young people take over informal spaces enabling numerous affordances: unrestricted sitting and talking in a group, games, shelter from the

wind. However, the "escape" to the city is their preferred form of leisure, as confirmed by other studies [Sander 2014]. We have observed that young people's determination to find their own space leads them to take over secluded, often unsafe places. This implies another conclusion: young people do not fully accept life within gated communities, within fenced-off properties, far from the gathering places. Perhaps a generation is growing up that will turn away from the suburbs centred around the idea of "enclosedness", which means that this kind of residential space can be affected by devaluation in the future.

Suburbs with the characteristics of non-places have been freely chosen by the majority of residents of Józefosław and Julianów. Tranquillity and the forest, followed by the proximity of the capital and security, are the biggest advantages of this location according to the residents. These factors influencing the choice of a place to live are confirmed by other studies [Mantey 2011, Kajdanek 2011, Beim 2009].

It is only after a few years that the drawbacks of this choice are noticed, such as the inefficient transport infrastructure (a large city is close but difficult to get to), insufficient social infrastructure (schools, kindergartens, etc.) and safety (secure gated communities versus dangerous roads shared by pedestrians and motor traffic, proximity of the forest versus the lack of safe pedestrian and cycling routes). On the other hand,

metropolitalnym Warszawy [w:] Lorens P. (red.) *Problemy suburbanizacji*. Urbanista, 52–62.

13. Christensen P., Mikkelsen M.R., 2013. There is nothing here for us..! How girls create meaningful places of their own through movement. *Children & Society*, 27, 197–207.

14. Davidson R.A., 2013. "Friendly authoritarianism" and the bedtaun: Public space in a Japanese suburb. *Journal of Cultural Geography*, 30 (2), 187–214.

15. Debertain D.L., Goetz S.J., 2013. Social capital formation in rural, urban and suburban communities. University of Kentucky Staff Paper 474. Available at: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/159102/2/s474%20Social%20Capital%20Debertain%20complete.pdf> (accessed 10 July 2015).

16. England K., 1993. Suburban pink collar ghettos. The spatial entrapment of women? *Annals of the Association of American Geographers*, 83 (2), 225–242.

17. Fagan C., Trudeau D., 2014. Empowerment by design? Women's use of new urbanist neighborhoods in suburbia. Department of Geography Macalester College St. Paul, *Journal of Planning Education and Research* (Epub ahead of print 16 June 2014).

18. Fogelson R., 2005. *Bourgeois nightmares: Suburbia, 1870–1930*. Yale University Press, New Haven.

19. Fulong W., 2010. Gated and packaged suburbia: Packaging and branding Chinese suburban residential development. *Cities* 27, 385–396.

20. Gant R.L., Robinson G.M., Fazal S., 2011. Land-use change in the 'edge-lands': Policies and pressures in London's rural-urban fringe. *Land Use Policy*, 28, 266–279.

21. Gehl J., 2010. *Cities for people*. Island Press, Washington DC.

22. Gehl J., 1987. *Life between buildings: Using public space*. Van Nostrand Reinhold, New York.

23. Goldsmith H.F., Jackson D.J., 1981. Community dissatisfaction and depressed mood in Suburbia. *Evaluation and Program Planning* 4 (1), 95–105.

24. Güzey Ö., 2014. Neoliberal urbanism restructuring the city of Ankara: Gated communities as a new life style in a suburban settlement. *Cities*, 36: 93–106.

25. Harris R., 2015. Using Toronto to explore three suburban stereotypes, and vice versa. *Environment and Planning, A* 47 (1): 30–49.

26. Kajdanek K., 2011. *Pomiędzy miastem a wsią. Suburbanizacja na przykładzie osiedli podmiejskich Wrocławia*. Wyd. NOMOS, Kraków.

27. Kährlik A., Leetmaa K., Tammaru T., 2012. Residential decision-making and satisfaction among new suburbanities in the Tallin urban region, Estonia. *Cities*, 29, 49–58.

28. Kępkowicz A., Mantey D., Lipińska H., Wańkiewicz W., 2014. "Club-landscape" as a manifestation of substitutive public spaces in suburbs. *Landscape Architecture. The Settling Greenery*, 3, 56–71.

29. Kim J., Kaplan R., 2004. Physical and psychological factors in sense of community: New urbanist Kentlis and nearby Orchard Village. *Environment and Behavior*, 36 (3), 313–340.

30. Kimpton A., Wickes R., Corcoran J., 2014. Greenspace and place attachment: Do greener suburbs lead to greater residential place attachment? *Urban Policy and Research*, 32 (4), 477–497.

31. Kotus J., 2006. Changes in the spatial structure of a large Polish city – The case of Poznan. *Cities*, 23 (5), 364–381.

32. Lara F.L., 2011. New (sub)urbanism and old inequalities in Brazilian gated

communities. *Journal of Urban Design*, 16 (3), 369–380.

33. La Greca P., Barbarossa L., Ignaccolo M., Inturri G., Martinico F., 2011. The density dilemma. A proposal for introducing smart growth principles in a sprawling settlement within Catania Metropolitan Area. *Cities*, 28, 527–535.

34. Le Goix R., 2005. Gated communities: Sprawl and social segregation in Southern California. *Housing Studies*, 20 (2), 323–343.

35. Lewicka M., 2010. What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 35–51.

36. Luymes D., 1997. The fortification of suburbia: investigating the rise of enclave communities. *Landscape and Urban Planning*, 39, 187–203.

37. Madden K., Wiley-Schwartz A., Antoshak A., 2010. *How to turn a place around: a handbook for creating successful public spaces*. Project for Public Spaces, New York.

38. Mantey D., 2011. *Żywiołowość lokalizacji osiedli mieszkaniowych na terenach wiejskich obszaru metropolitalnego Warszawy*. WGiSR, Warszawa.

39. Marcińczak S., Musterd S., Stępnik M., 2012. Where the grass is greener: Social segregation in three major Polish cities at the beginning of the 21st century. *European Urban and Regional Studies*, 19 (4), 383–403.

40. Miller L.J., 1995. Togetherness and the suburban ideal. *Sociological Forum*, 10, 393–419.

41. Miller B.J., 2013. Not all suburbs are the same. The role of character in shaping growth and development in three Chicago suburbs. *Urban Affairs Review*, 49 (5), 652–677.

poor relations between neighbours and the lack of space for socialising are not mentioned.

Nonetheless, the residents do need authentic public spaces. The respondents declare the need for varied gathering places. Many groups of residents mention various forms of designed green areas, cycling lanes, food establishments. Young people usually mention sports and recreation facilities (e.g. a skate park or roller rink) while middle-aged and older people typically mention pedestrian routes accompanied by benches as well as garden squares.

Summary

The article highlights the problem of living in a monofunctional space devoid of gathering places, something that people are not aware of when deciding to live in the suburbs. They are in for some unpleasant surprises with regard to safety and the transport network. Tranquility, regarded as a key advantage, turns out to result from what is later considered to be the biggest drawback: "tranquility, because there is nothing here."

The kind of development in the housing estates under study does not facilitate positive interpersonal interactions between residents even at the basic level.

The theses presented here are yet another voice in the discussion focusing on the lack of citizens' consent to the creation of a deficient, inferior

residential environment that often exists in monofunctional suburbs.

The shortcomings revealed are errors that could have been avoided at the spatial planning stage. After all, the decent management of suburban space is not prohibited. Comprehensive solutions focusing on the common good seem to be the only remedy for the deficit of well-developed public spaces.

The conclusions reached by the authors will become the basis for formulating further research questions. One of them concerns the power of public acceptance of the status quo. The preferred gathering places described in this article can also serve as a starting point for planning the basic public spaces filling the function of dedicated suburban gathering places. Creating a collection of good practices in this respect should also be considered.

Agnieszka Kępkowicz

Department of Landscape Studies and Spatial Management
Faculty of Agrobioengineering
University of Life Sciences in Lublin

Dorota Mantey

Department of Urban Geography and Spatial Management
Faculty of Geography and Regional Studies
University of Warsaw

Endnotes

¹ For many years, the Council did not buy private land along roads, which would have enabled the widening of the right-of-way and creation of pedestrian and bicycle lanes.

² Town in the vicinity of Józefosław and Julianów, location of the Town and Community Council.

42. Nasar J., Julian D.A., 1996. The psychological sense of community in the neighbourhood. *Journal of the American Planning Association*, 61 (2), 109–143.
43. Oldenburg R., 1999. The great good place: cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community. Malowe & Co, Florida.
44. Oldenburg R., 2000. Celebrating the third place: inspiring stories about the “great good places” at the heart of our communities. Marlowe & Company, New York.
45. Oldrup H., 2010. Between the city and the rural: Negotiating place and identity in a Danish suburban housing area. *Housing, Theory and Society*, 27 (1), 42–63.
46. Pooley C.G., Pooley S., 2010. Constructing a suburban identity: youth, femininity and modernity in late-Victorian Merseyside. *Journal of Historical Geography*, 36, 402–410.
47. Putnam R., 2000. Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon and Schuster, New York.
48. Rankin K.N., McLean H., 2014. Governing the commercial streets of the city: New terrains of disinvestment and gentrification in Toronto’s inner suburbs. *Antipode*, 47 (1), 216–239.
49. Raposo R., 2006. Gated communities, commodification and aestetization: The case study of the Lisbon metropolitan area. *GeoJournal*, 66, 43–56.
50. Röe P.G., 2014. Analysing place and place-making: Urbanization in suburban Oslo. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38 (2), 498–515.
51. Senett R., 1990. The conscience of the eye: The design and social life of cities. Faber and Faber, London, Boston.
52. Sander M., 2014. Shanghai suburbia: Expatriate teenagers’ age-specific experiences of gated community living. *City, Culture and Society*. Available at www.journals.elsevier.com/city-culture-and-society/recent-articles/ (accessed 15 August 2015).
53. Solarek K., 2005. Dezurbanizacja południowej strefy podmiejskiej Warszawy. Charakterystyka procesu, główne zagrożenia [w:] Lorens P. (red.) *Problemy suburbanizacji*. Warszawa, Urbanista, 63–70.
54. Špačková P., Ouředniček M., 2012. Spinning the web: New social contacts of Prague’s suburbanites. *Cities*, 29, 341–349.
55. Springer F., 2013. *Wanna z kolumnadą*. Wyd. Czarne, Wołowiec.
56. Stanilov K., Sýkora L., 2014. Confronting suburbanization. Urban decentralization in post-socialist Central and Eastern Europe. John Wiley & Sons, Ltd, Chichester, UK.
57. Stolle D., Soroka S., Johnston R., 2008. When does diversity erode trust? Neighborhood diversity, interpersonal trust and the mediating effect of social interactions. *Political Studies*, 56, 57–75.
58. StoneCreek Partners, 2015. *Gathering Places*. Available at: www.stonecreek-partners.com (accessed 21 March 2015).
59. Stone M.R., Faulkner G.E.J., Mitra R., Buliung R.N., 2014. The freedom to explore: examining the influence of independent mobility on weekday, weekend and after-school physical activity behaviour in children living in urban and inner-suburban neighbourhoods of varying socioeconomic status. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11 (5) available at: www.ijbnpa.org/content/11/1/5 (accessed 20 August 2015).
60. Sýkora L., 2005. Gentrification in post-communist cities [in:] Atkinson R., Bridge G. (eds.) *Gentrification in a global context. The new urban colonialism*. Routledge, New York, 90–105.
61. Tanulku B., 2011. Urban regeneration and hegemonic power relationships. *International Planning Studies*, 16 (1): 61–72.
62. Tanulku B., 2012. Gated communities: From “self-sufficient towns” to “active urban agents”. *Geoforum*, 43 (3), 518–528.
63. Zeitler E., Buys L., Aird R., Miller E., 2012. Mobility and active ageing in suburban environments: findings from in-depth interviews and person-based GPS tracking. *Current Gerontology and Geriatrics Research*. Available at: www.cirrie.buffalo.edu/database/149484/ (accessed 24 July 2015).
64. Zuziak Z., 2005. Strefa podmiejska w architekturze miasta. W stronę nowej architektury regionu miejskiego [w:] Lorens P. (red.) *Problem suburbanizacji*. Biblioteka Urbanisty, Warszawa, Urbanista, 7, 17–32.

Przypisy

- ¹ Gmina latami nie wykupywała gruntów prywatnych wzdłuż dróg, co pozwoliłyby na poszerzenie pasa drogowego i stworzenie wzdłuż ulic sieci ciągów pieszo-rowerowych.
- ² Sąsiadujące z Józefostawiem i Julianowem miasto – siedziba gminy.